»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:

	За Аустро-Угарску	За Србију
на годину	К 32·—	40·— дин
на по године	К 16·—	20·— „
на четврт. године	К 8·—	10·— „

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 218. У Новом Саду, у недељу 28. септембра (11. октобра) 1908. Година XXIV.

ПОСЛЕ ИНСТАЛАЦИЈЕ.

Обављена је и инсталација новога српскога патријарха. Те инсталације имају свој прописани формулар и своју прописану свечаност. Да у нашој народно црквеној автономији може све тако глатко да иде, као што иду инсталације, све би добро било. За ово четрдесет година, од кад почесмо градити нашу народно-црквену автономију, имали смо само неке четири патријарашке инсталације — све од Маширевића па до Богдановића — а Богдановићева инсталација је била пета. Много патријарашких инсталација, али никако да »инсталирамо« нашу народно-црквену автономију! Осим саборскога устројства, које је октројкама изрешетано, немамо таквих установа, које би обухватале нашу народно-црквену автономију као целину, као у протестанатâ, па и у Румунâ.

Српски митрополити и патријарси, по стародавном обичају, при својој инсталацији држе своје говоре, који се сматрају као програмни говори. И нови патријарх Лукијан Богдановић држао је при својој инсталацији свој програмни говор. Осим онога дела у том говору, који се преливао у изражајима велике лојалности, па и велике привржености према данашњој влади, остали говор био је држан у српском духу и означавао је потребну хармонију међу народом и поглавицом цркве, као што је нови патријарх изражавао и наду у хармонично деловање у нашој народно црквеној автономији.

Но ко су ти, с којима би нови српски патријарх могао хармонично радити за унапређење и дограђивање наше народно-црквене автономије? Зар данашња радикалска саборска већина? Зар данашњи радикалски саборски одбор и друга данашња врховна автономна звања? Ово би била велика илузија, ако би нови српски патријарх могао веровати у то. Горких ће данâ имати нови патријарх, ако се буде таковим мислима обмањивао.

Данашња саборска већина није израз праве воље српскога народа. То је демагошким средствима измајсторисана већина, која у себи садржава деструктивне елементе, неспособне за озбиљан и солидан рад. Поред тога је то неко друштво „штребера“ за своје себичне смерове. Према тим себичним смеровима ниједна ништа свето тим људима. Са Србима, који не припадају њиховој странци, они, према својој власти, поступају сасвим дахијски те је радикалски саборски одбор за ових шест година стекао име дахијскога саборскога одбора. Тај дахилук према Србима, који нису радикали, у најновије доба потенциран је још и тиме, што су радикали према „благонаклоности“ задобили потпуну заштиту садашње мађарске владе. Данашња наша народно-црквена автономија није више српска, већ радикалска, а то значи толико, да је наша народно-црквена автономија постала партајска ствар. Па кад би та партаја била нека народна партаја, још и Боже помози! Али је та партаја данас постала потпуно гувернаментална странка.

У тим приликама може ли новом патријарху бити повољно, да стоји под притиском једне гувернаментне странке? Истина, патријарх Богдановић постао је српским патријархом по вољи и заповести мађарске владе. Векерле је истина онако као са неким корбачом заповедио радикалима: „Мангупарију, или ћеш бирати Богдановића за патријарха или ево корбача!“

Али ипак баш за то, што су радикали потпуно гувернаментална странка, Богдановићу тај положај не може годити. Радикали ће гледати, да код владе надлицитирају Богдановића.

Међу тим ми држимо, да је позиција патријарха Богдановића код мађарске владе тако чврста, да га радикали не ће моћи поткопати. Само би требало да се не да заводити од радикала. Заман је њима повлађивати. Чим они осете то повлађивање, они узимају то као слабост. И покојни патријарх Бранковић је неко време повлађивао радикалима против наше странке, јер је нашу странку већма мрзио, него радикалну странку. Мислио је, да ће са радикалима лако изићи на крај, али се љуто преварио. Он је са својом »автономном странком« хтео да уништи нашу странку па је мислио, да ће му и радикали бити у помоћи. Али године 1897. дође до споразума наше странке са радикалима, па је тако дошло до уништења »автономне« странке. Да је до тога морало доћи, неопростива је политика покојног патријарха Бранковића. Кад се године 1906. састао народно-црквени сабор, патријарх Бранковић после једне седнице смешећи се запита велико-кикиндскога посланика: »А где Вам је, докторе, Ваша странка?« А велико-кикиндски посланик одговори: »А где Вам је, Ваша Светости, Ваша странка?«

Нови српски патријарх Лукијан Богдановић могао би се из мукотрпнога патријарховања покојног Бранковића, свога блиског рођака, много чему научити. Хоће ли се у својој патријарашкој улози знати наћи, то ће будућност показати. Ако пође странпутицом, то ће поред других многих невоља бити велика несрећа за наш народ.

Нови српски патријарх требао би да у српском народу око себе скупи трезвене, солидне елементе.

При будућим новим изборима за народно-црквени сабор нема сумње да ће мађарска влада радикале као гувернаментну странку потпомагати, па да ће то захтевати и од новога српскога патријарха. Али патријарх Лукијан Богдановић треба онда по својој савести да даде потребну информацију.

=

ГОВОР
патријарха српскога Лукијана на својој инсталацији.

»Хоћу увек да право стојим И добро да творим«.

Млади патријарх српски Лукијан изговорио је приликом своје инсталације у цркви, пред заступником краља и земље господара, пред клиром и народом, дивну беседу, која је била од великог утиска на све присутне и коју смо у целости у јучерашњем броју нашег листа донели

Тај говор и по садржини и по спољашњој форми својој и по чистоћи језика српскога може се рачунати међу наше најлепше говоре. А осим тога има још и једну особиту врлину. Пун је песничког полета. Млади наш патријарх изговорио је са пријатним својим гласом јасно и гласно своју инсталационо беседу, истина са архипастирском мирноћом и смиреношћу, али и са таком топлотом осећаја, да се видело, да и од срца иде.

Слушајући тај говор, свакога је морало пријатно дирнути, са каквим лепим обећањима улази овај млади поглавица српске цркве у своје високо достојанство. Он је једна симпатична појава, који је умео својим лепим манирима и пријатним екстеријером освојити меродавне кругове у Будимпешти. Еда ли их је освојио још и с каквим »обећањем«, то се не зна. То ће будућност показати. Толико стоји, да на ово место није дошао вољом народа, него вољом држав не владе. — Што су радикали у трећем »ходу« на њега гласали, то много не значи, јер то је једна банда без начела, која се ропски повинује заповестима.

Да није било корбача Векерлова и мамузе Кошутове, никад Лукијан не би добио њихове гласове.

Но беседа му је лепа, а обећања још лепша. Као девизу свога живота и будућег рада на свом високом положају истакао је: **»да ће увек право стојати и добро творити«.** Ово је заиста велико начело, достојно врховног поглавице једне цркве. Но виде ћемо, како ће га извести. Осим тога беседа му је пуна важних момената, јер је у њој додирнуо многа питања, која су по наш народно црквени живот и просвету од велика значаја.

Два врло важна момента истакнута су у његовој беседи. Један је, у коме у име своје и у име осталих архијереја и клира обећава, да ће жељама народа и световног сталежа при уређењу народно-црквене автономије драговољно на сусрет изаћи. Јерархија је готова на сваки могући споразум, **»она ће учинити према народу три корака унапред, али жели и очекује, да и народ учини три корака у напред према јерархији«.**

Други је пак онај, у коме упућује на наше несретне страначке прилике, на нашу мржњу и неслогу, која је тако далеко захватила, **да се развио рат свију против свију.** Дакле општа и опасна гужва. Ту је лепо сравнио нашу цркву са бродом једним на силно узбурканом мору, коме је сада он постао крманошем, па позива све, да завеслају тим бродом, како би га увели у тихо пристаниште.

Но упустио се млади патријарх и на једно врло тугаљиво земљиште, кад је, обратившисе на крај. комесара, рекао: да желимо уредити наше црквено-просветне одношаје у оквиру правила наше православне цркве и **у границама државних земаљских закона.**

Зар не зна Његова Светост, да државни закони у најновије доба нашу автономију тако грозно скучише, да су те границе постале тако уске, да између тих граница има још мало врло мало уређивати. Зар не зна Његова Светост, да ће ти државни закони све даље ићи, и све већма сужавати те границе, тако да се у њима у опште и не ће ни моћи окретати. Автономија наша државним је законима већ досада тако скучена и скресана, да је готово и немамо, али за кратко време — сасвим је **»не ћемо«** имати. О њој ће се тек само приповедати.

Кад државни закони тако с нама поступају, онда један српски патријарх треба са свим друкче да проговори о овако важном, управо најважнијем питању наше автономије. Ми имамо један **основни државни закон** о нашој автономији (закон од 1868. г. — IX. зак. чланак), али тај „основни закон“ са свим је изрешетан и доцнијим ситнијим законима готово сасвим изван крепости стављен. Но српски народ има у овој отаџбини још и већа права, него тај темељни закон — права, крвљу наших предака искупљена. Та светла и дична права наша није смео српски патријарх у овом важном моменту прећутати. Требао је имати куражи, да нагласи, **како српска јерархија и српски православни народ са дубоким жаљењем примећује, да се његова крвљу стечена и најсвечанијим изјавама владара и темељних државних закона осигурана автономна права све више и више новијим законима скучавају и ограничавају.** Онда би се на делу обистинила девиза младога патријарха: **„Да право стоји и добро твори“.**

Нагласио је и он слогу. Српску слогу. Боже, мој колико је пута слога наглашавана а неиспуњавана! Бадава говори млади патријарх, »да би он да буде весник мира и проповедник слоге и љубави — међу свима нама«. Ако је ико био весник мира и љубави, то је био зацело Христос Спаситељ, син Бога живога. Па је и њему прекипело, кад је видео у светом храму божјем пиљаре и трговце, који су своју робу разастрли, да је добрим купцима продају. Прекипело је и самом Спаситељу, те је зграбио корбач па њим напоље ишибао пиљаре и пиљарице, трговце и грабљивце и очистио дом божји од гадних стеница у људском облику.

И у српској цркви има пуно таких трговаца и пиљара, који са најсветијим правима и добрима српског народа и цркве православне јавно и отворено са сваким тргују, кога дочепају, без разлике вере и народности. Који благо народно — вековима нагомилано — расипају и међу својим

присталицама деле, да их за њихова недела награде. Који у народу из себичног партајног рачуна сеју мржњу раздор и неслогу. Који прве и најзаслужније родољубе и чланове наше цркве православне својом отровном клеветом и уништавајућом осветом облажу. Који гоне све, што је у народу честито и племенито, дивљом мржњом и осветом Који терором застрашавају и сваком уста запушавају. То су оне изелице и пропалице, којима само зато треба автономија, да се од ње угоје. То су они, који су рођака и добротвора твога, патријарха Бранковића у гроб отерали. А који ће и теби, млади патријарху крв на памук исисати, ако их се за времена не отресеш.

Корбач у руке српски патријару, па ишибај из наше цркве киљаре и трговце, што на добош продају права цркве и народа српскога! По примеру Христа Спаситеља, — коме си ти српски патријарх — у народу своме земаљски представник и прејемник, по примеру његову смеш и можеш то урадити. И он је увидео, да све његове лепе речи и проповеди пред таким гладним вуцима и шакалима ништа не вреде него само корбач у руци.

Очисти цркву нашу, млади патријару, од бесне те нечисти, коју води сам нечастиви у облику крвава човека. Десницу твоју Вишњи ће оснажити, а дух свети охрабрити душу твоју на дело велико. Уз тебе би се тада окупило све, што је добро и поштено у народу. Јер докле год траје те црне чете, никад мира, никад слоге, никад љубави међу нама бити не ће. То су они веслачи, што су брод наше автономије одвеслали на бурне таласе. Кад би нестало тих проклетих веслача, — узбуркано море само би се стишало, ниске би страсти легле и нестале, мржња, завист и освета би ишчезла, а јарко сунце слоге и љубави опет би обасјало цркву и несретни народ наш.

Но, ако се не отресеш опасних и подмуклих веслача тих, ма како крмом брода тога вољно и орно управљао, никад ни ти, свети патријару, ни брод тај мирна пристаништа угледати не ћете. Све ће га даље и дубље на широку пучину одвеслати, и несретни брод ће цркве наше с крманошем заједно пропасти и у запенушеним таласима утонути.

Родољуб.

СА СРПСКОГ НАРОДНО-ЦРКВЕНОГА САБОРА.

Прва седница под председништвом новога патријарха.

⁂ **У Ср. Карловцима,** 26. септембра.

Данас је била прва саборска седница под председништвом новога патријарха Лукијана Богдановића.

Потпредседник др. Никола Ђурђевић отворио је седницу па наредио је, да се прочита записник последње седнице а за тим предложи, да се изашље депутација по новог патријарха, да би дошао у седницу.

Потпредседник др. Никола Ђурђевић подужим одушевљеним говором поздрави новога патријарха поверењем и поуздањем.

Нови се патријарх у подужем лепом говору одазове говору саборскога потпредседника. Тај говор патријарха Лукијана Богдановића, може се узети да је лепа допуна програмном говору, што га је држао јуче при својој инсталацији. У том говору чисто се бавио нашом народно-црквеном автономијом те је замолио сабор, да га потпомогне у његовим добрим намерама за бољитак цркве и народа. Уједно је и опет напоменуо, да ће из својих прихода потпомоћи оскудно свештенство.

После ових говора узе реч посланик Васа Муачевић те је споменуо оне велике повреде, које су јуче при обављању патријарашке инсталације чињене. Улазнице у цркву, које је издала конзисторија, повучене су натраг те су друге издате са мађарским грбом и мађарским комисаровим печатом. При самом акту инсталације говорио је комисар само мађарски а по одредбама декларатории, које још и данас стоје у крепости, комисар има свој поздравни говор да држи латински или „илирски". Према томе требао је комисар говорити или латински или српски па је влада требала изаслати комисара, који говори српски, као што је то било и до сада.

Прешло се на расправу прешнога предлога о гоњењу Срба у Хрватској и Славонији, што се као кажњив чин узима српска црквена застава и српски црквени грб. Радикалска већина предложила је, да се ствар упући саборском одбору, да ствар испита и сабору учини предлог. Против овога предлога жестоко су устали чланови српске самосталне странке, желећи, да се сабор представком обрати на Његово Величанство. Самосталцима је живо одобравала галерија. Но радикалска већина прими предлог дра Мушицког, да се ствар упути саборском одбору.

Дошао је за тим на расправу предлог радикалске већине, да се уредба о дотацији свештенства скине са дневнога реда и упути законодавном одбору. Овај предлог је изазвао велико негодовање на све стране. Кад су оно радикали били за то, да се прво бира патријарх, па онда да се пређе на расправу других предмета, сами су као први предмет означили свештеничку дотацију. Против тога жестоко устадоше самосталци. Рекоше, да је та уредба о дотацији довољно проучена. Српско свештенство чека на ту уредбу већ **37** година. Радикалска је већина сама тај предмет као први предмет после избора патријарха ставила на дневни ред, а сад хоће да одгоди ту ствар. Самосталци изјавише, да ће уредбу о дотацији без генералне расправе примити en bloc. Само ће можда при специјалној расправи дати по који исправак. Али радикалска већина остаде при свом предлогу. То је изазвало ужасно огорчење. Галерија је тапшала самосталцима. То је потпредседника дра Ђурђевића, који је међу тим преузео био председништво, ужасно ражљутило, те је некима из публике он сам заповедио, да оду из дворнице, а једнога је посланика самосталца апострофирао, да се понаша »пристојно«. Дакле Никола Ђурђевић, као председник, не зна, да он прво има опоменути публику, и после да он сам нема терати људе из саборнице, већ одредити, да се уклоне из саборнице, а једнога посланика апострофирати, да се влада „пристојно", тога права председник нема, већ има посланика само упутити на ред. Али наравно Никола Ђурђевић је још млад, а никад није био члан какова парламента, па не зна права и дужности једнога председника.

Али за што се радикали тако опирали расправи о свештеничкој дотацији? Хе! За то, што се боје, да ће скоро бити крај сабору, а хтели би неке своје верне да ухлебе, а наиме да отерају честитога Лотића, па на његово место у епархији темишварској да поставе свога човека за школског надзорника. Нису забадава у данашњој седници самосталци довикивали радикалима: „Масни лонци! Лонци! То је вама главна ствар, а не српско народно-црквена автономија!«

СРПСКИ НАРОДНО-ЦРКВЕНИ САБОР.

VIII. седница.

× **Ср. Карловци,** 26. IX. (9. X.) 1908.

На данашњој седници саборској доказана је изрека једног одличног српског правника и државника, да је српски радикализам биљка, из које ће се развити анархизам. И данашњим својим дивљачким понашањем у сабору, приликом верификацијоне расправе о в.-бечкеречком мандату, радикали су од негда достојанственог нашег народно-црквеног сабора направили врзино коло, у ком се добро осећају само људи од калибра жалосних „српских" радикала Ни у овим кобним данима не ће они да савладају своју дивљу мржњу против људи, који не ће да играју по свирали једне индивидуе, која је и политички и морално убила српски народ. Они су данас хтели да се туку у сабору, да се бију, њих гомила с једним, и то старим човеком, бечкеречким послаником г. дром Милошем Ђорђевићем. Но овај је и у сред најдивљачкијих нападаја бесне радикалије остао миран, не плашећи се српских Ђамњама, којима је скресао у брк такове истине, да се је чак и радикалска галерија преперазила, кад је из уста г. дра Ђорђевића чула, каквих све има створова међу радикалским капуташима, т. ј. да ту има **лопова и дефрауданата**, које радикали бирају чак и за посланике!

Разумемо беснило саборске већинице. Није она смела да чује све, што је г. др. Ђорђевић хтео да докаже о радикалима и њиховим лоповлуцима у В. Бечкереку; није та бедна већиница смела допустити, да и радикалски „народ" чује, како је **истина** оно, што је један велики господин (данас присни пријатељ радикалима) рекао за радикале: да међу њима има не само убица, него и лопова и дефрауданата најгоре врсте. За то су онако гадно нападали данас г. дра Ђорђевића, за то су га и хтели инзултирати, да не беше око г. дра Ђорђевића неколико плећатих посланика, испред којих се повукоше радикалске »делије«.

Класичан беше данашњи ацикуран, што га г. др. Ђорђевић очита радикалској већиници; још јачи, него онај на »мајском« сабору. Па као што је онда г. др. Ђорђевић, кад му гилотинираше мандат, довикнуо радикалима: „До виђења, господо радикали!" те га је Бечкерек изабрао за посланика с још већом већином, него при првом избору, — тако је г. др. Ђорђевић и сад у сабору позвао радикале, нека му слободно униште мандат, он ће поново бити изабран за посланика, само ако **он** (др. Ђорђевић) хоће да кандидира. И заиста, г. др. Ђорђевић је то с правом могао рећи, јер он ужива поверење свих свесних Срба Бечкеречана, а ти су у огромној већини.

Мандат дра Милоша Ђорђевића је данас уништен. То се напред знало. Још у верификацијоном одбору су радикали, по команди туцинданчевој, осудили на смрт тај мандат. Известилац радикалске одборске већине, познати др. ритер фон Рокнић, рекао је пре седнице дру Ђорђевићу, е ће му мандат једногласно против једног гласа (мисли гласа дра Ђорђевића) бити уништен.

— А не, ја ћу такође гласати за уништење мог мандата! — поправи др. Ђорђевић митровачког ритера, који се још већма згури.

И др. Ђорђевић је заиста и гласао за уништење свог мандата, да покаже радикалима, е мирне душе, чисте савести и с поуздањем у свест и родољубље Срба Бечкеречана иде на нов избор. А сад су на реду Срби Бечкеречани, да покажу радикалским сапкилотима, шта српска свест може.

Код мандата г. дра Саве Путника, против кога беше такође уложен протест, нису радикали имали петље да га униште; оверовили су га, као што су оверовили и мандат г. дра Васе Јакшића, против кога не беше протеста.

Но колико су радикали били јунаци при гилотинирању мандата омраженог им дра Милоша Ђорђевића, толико су били кукавице, кад је посланик г. Васа Муачевић устао и оградио се против тога, што је кр. комисар протуправно присвојио себи право, да он даје с мађарским печатом улазнице за цркву при инсталацији патријарха, и што је мађарским говорима извршио инсталацију. Изјаву саборске мањине против тога упутила је већина законодавном одбору, који ће израдити уредбу о избору митрополита патријарха, а прешни предлог посланика г. Пере Крајновића и другова упути Саборском Одбору „на проучење". То значи, да би се бруталне повреде наше автономије од стране Раухових жбира расправљале о Кукову дне, — кад би радикали остали на автономној управи.

Ни уредба о дотацији парохијског свештенства није била боље судбе. И њу су радикали упутили законодавном одбору и Бог зна, хоће ли кадгод изићи из одборске прашине.

Иначе је саборска већина данас приступила извршењу оних 13 тачака, што су их испросили од мађарске владе, па да за ту милостињу одгласају на Лукијана Богдановића. Наиме, 13. тачка беше захтев радикала, да им влада жртвује »алмажана« г. Љубомира Лотића, епарх. шк. референта за вршачку и темишварску епархију. То су добили и данас гилотинираше г. Лотића, а на његово место изабраше неку своју креатуру Свирчевића.

По краљевој наредби имао је овај сабор изабрати нов Митрополијски Црквени Савет и Школски Савет. Наравно, да су изабрани у та два висока тела све сами »чврсти и одлучни" радикали, а за њихову спрему не питајте.

Ова бурна седница текла је, у главном, овако:

Потпредседник отвара седницу у 10 сахати пре подне. Пошто је оверен записник прошле седнице, моли сабор, да пошље депутацију, која ће допратити патријарха. Прекида седницу.

Депутација одлази и допраћа патријарха Лукијана Богдановића, који улази у сабор праћен епископом Шевићем.

Потпредседник поздравља патријарха кратким говором.

Патријарх отпоздравља врло лепим говором, заузима председничко место и отвара седницу.

Васа **Муачевић** после прочитаних поднесака, стиглих сабору, узима реч и вели:

Догађаји, који су се у очи и на дан инсталације српског митрополита и патријарха одиграли, дубоко погодише у душу и срце сваког Србина, а на искупљени српски свет депримирајући деловаше, јер се кр. повереник није освртао ни на уобичајену праксу ни на инструкције, које му декларатории наређења опредељују.

Он је себи узурпирао право, да касира од конзисторије издане улазнице за цркву, јер на њима беше печат конзисторијални, прогласио је за улаз у цркву издане улазнице ништавним и издао је нове са својим мађарским печатом.

Држао је у цркви, што — од како уставно стање у нашој монархији влада — случај не беше, говоре мађарски и унаточ декларатории одредбама, које потоњим уредбама до данас измењене нису, дао је и кр. диплому и заклетву само на латинском језику прочитати и изговорити. Ма да ми нисмо пријатељи декларатории одредаба, то ипак, кад немамо других опредељења у до данас донесеним уредбама, морамо се и ових држати и респектовати, како ми, тако и г. кр. повереник, који своја права из ових изводи.

А и осим тога изволео је кр. повереник заборавити, да мађарском језику по нашим автономним уредбама и по територијалном закону, гледом на место, где се инсталација обавља, места бити не може. (Тако је! на десници.)

С тога подносим у име своје и својих другова посланика, а чланова српске самосталне странке ову

ИЗЈАВУ:

Славни саборе! Приликом јуче обављене инсталације митрополита и патријарха српског догодиле су се повреде, које дубоко повредише искупљени српски народ и до дна душе мо-

рају немило дирнути сваког Србина.

Његова Преузвишеност кр. комисар не само да је багателисао обичај, који је до данас вршен и практикован, јер су до данас кр. повереници на српском језику држали своје говоре и поздрављали патријарха, него овај пут мимоиђена су и декларатори́јална наређења и упутства, која важе за кр. повереника, према којима се је и краљ. диплома имала само на латинском и на српском језику читати, а исто тако имао се је текст заклетве према §-у 70. декларатори́јалних наређења само на латинском и на српском језику прочитати и Његова Светост патријарх на српском језику заклетву положити.

Како су овим чак и декларатори́јална наређења повређена, што је кр. диплома и заклетва само на латинском, а не и на српском језику извршена и прочитана како употреби мађарског језика у храму српском места нема, а према територију, на ком је посвећење обављено, места бити не може, јер се противи автономним одредбама нашим, по којима је само српски језик званичан и употребив, а гледом и на положај краљевина Хрватске и Славоније према Угарској употреба мађарског језика протизаконита, — то ми посланици, а чланови српске самосталне странке, **свечано протестујемо против ових повреда** и очекујемо од Његове Светости митрополита-патријарха, да ће он са Саборским Одбором и св. Архијерејским Синодом хтети и смети затражити санирање ових повреда.

Бурно одобравање са опозицијоне стране пропратило је говор и изјаву посланика г. Васе Муачевића.

Љубомир Лотић интерпелира због премештања професора на учит. препарандијама у Г. Карловцу и Пакрацу,

Прелази се за тим на дневни ред. Прва тачка је: Расправа о прешном предлогу Петра Крајновића и другова у погледу повреда, које нанесоше српској народно-црквеној автономији власти у Троједници.

К том предлогу врло су лепо, разложно и родољубиво говорили самосталски посланици Буде Будисављевић, др. Душан Пелеш, поп-Мих. Медаковић, поп-Глиша Стајић, а и др. Миша Михајловић је говорио.

На послетку је, по жељи и предлогу радикала, решено, да се тај предлог упути Саборском Одбору, који ће »проучити« ту ствар и испитати, да ли су сви наводи, изнесени у предлогу, истинити, и онда ће учинити даље кораке. (То ће све бити о **кукову-дне**! Радикали ће просто **сахранити** тај предлог. Зар смеју радикали изићи пред своје господаре с тужбама против тих истих господара?! Радикали само знају пузити и мољакати. — Ур. »Бр.«)

Друга тачка дневног реда беше: Расправа о дотацији парохијског свештенства.

Готово сви самосталски посланици говорили су и препоручивали ову преважну ствар. Али узаман! Радикали, чији се попови рекрутирају већином са масних парохија у Бачкој, Банату и Срему, немају осећаја за сиромашно свештенство, него решише, да се уређење свештеничких плата »за сада« скине с дневног реда, док законодавни одбор не »проучи« ствар, па ће се онда опет ставити на дневни ред.

Наравно, господа су све то за то послали одборима, да би још у овој саборској седници могли гилотинирати Лотића и дра Ђорђевића, јер ће сутра сабор бити по свој прилици одгођен на неизвесно време.

Председник затвара седницу, а продужење седнице заказује за после подне у 3 сахата.

(*После подне.*)

Председник отвара седницу. На реду је избор чланова у Митрополијском Црквеном Савету и у Школском Савету.

Васа **Муачевић**: Високи саборе! Пошто је поштована саборска већина и овог пута мимоишла у целом образованом свету практиковани парламентарни принцип: да затражи од мањине, да јој именује своје кандидате за овако важна тела, као што су М. Ц. Савет и Н. Ц. Школски Савет, у којима треба да су све епархије заступљене, и што ће тако епархије горњих крајева остати незаступљене, — то изјављујем у име своје и у име својих посланичних другова, а чланова српске самосталне странке, да у избору учествовати не можемо т. ј. да не ћемо гласати.

Приступа се избору. Већина је изабрала у оба тела само радикале. Зло је прошао познати »ијекало« учитељ Милан Ђ. Ћосић. Он је биран »једногласно«, т. ј. добио је само — један глас.

За тим је извршен избор епархијског школског референта за вршачку и темишварску дијецезу.

То је место до данас привремено заузимао г. Љубомир Лотић, један од најспремнијих и најбољих наших просветних радника, но он има велику ма́ну: није — радикал! Услед тога радикалска већина саборска изабра на то место свог партизана наставника препарандије Свирчевића.

Прешло се за тим на верификацију три посланичка мандата: световних посланика дра Саве Путника за темишварски, дра Васе Јакшића за врањевачки срез и дра Милоша Ђорђевића за варош Вел. Бечкерек.

Против избора у темишварском срезу беше уложен протест, но радикалска већина није имала петље да га уважи и тако је мандат дра Саве Путника оверен; исто тако је оверен и мандат дра Васе Јакшића, против ког радикали нису поднели протест (ма колико да је то желео Милан Ћосић).

Али дође ред на мандат дра Милоша Ђорђевића! Овог треба гилотинирати, јер он гвозденом руком раскрива радикалске лоповлуке у В. Бечкереку.

Известилац већине верификацијоног одбора др. Александар плем. **Рокнић** доказује основаност протеста познатом својом рабулистиком. Вели, да је требало избор извршити по бирачкој листи од г. 1906., удара на »неки« управни одбор, што је руководио избором; тврди, да радикалски кандидат, при свему том, што није био бирач, није смео бити одбијен.

У одбрану свог мандата устао је са̄м бечкеречки посланик др. Милош **Ђорђевић** те је, у главном, рекао ово:

— Нисам додуше правник de lege lata i de lege ferenda, али толико знам, да се закон оцењује не само по параграфу него и по духу његову као целине. Но стоји оно, што је г. известилац рекао о бирачкој листи, јер се сваке године мора правити нова листа. Могу многи, који су једне године увршћени у бирачку листу, да се раселе. Па ко онда да бира, ако се после те листе не састави нова? Где је онда народна воља? За што закон наређује прављење бирачке листе сваке године?

Не молим ја вас, да оверите мандат. Уништите га само. **Али вам кажем, да ћу ја опет доћи као посланик у овај сабор** Но онда, кад дође избор, немојте шаљати у Бечкерек само ваш генералштаб, јер се зна, да генералштаб сам не добија битке; него дођите и ви сви, па поведите и форишнице и ћирице и Лазице, а ја ћу и опет доћи у овај сабор, само кад ја хоћу да кандидирам. Онда не ћу доћи у сабор, кад ја не ћу. То могу за то рећи, што се могу поносити поверењем мојих Бечкеречана.

На оно, што је г. известилац казао: »неки« управни одбор, имам одговорити то. да то није »неки« управни обор, него је то одбор, који је од више власти законито постављен, да уведе ред у општини и да је спасе, јер су је ваши партизани **крађом** довели до ивице пропасти.

Као муњом ошинути скочише радикали и нададоше урнебесну вику. Но то не збуњује дра Ђорђевића, већ кад наста тишина, настави:

— Место да их осуђујете и одбаците, а **ви браните лопове, браните крађу.**

Ту опет поскакаше радикали. Др. Красојевић, др. Миша Михајловић и други као помамни појурише према дру Ђорђевићу, који мирно и презриво гледа **извештачено** огорчење радикалске већине. Појурише »делије« мајчине на стара човека, јер им је сушту истину скресао у брк, али у најкритичнијем тренутку око дра Ђорђевића се нађоше самосталски посланици Васа Муачевић, Буде Будисављевић, др. Васа Јакшић, Милан Будисављевић, све високи и широки људи, испред којих радикали устукоше. У немоћном гневу др. Михајловић довикује дру Ђорђевићу простачке увреде, које је сигурно научио од карловачког »лаћмана«, но др. Ђорђевић му добаци један епитетон, што је автонома Кинеза на мах ућуткао. Миту Клицина пак, који се, црвен као шаргарепа, дерао и млатао рукама са бележничког места, »абфертигова« г. Васа Муачевић.

Ни та галама радикалска није збунила дра Ђорђевића, који настави свој језгровити говор:

Ако у бечкеречкој општини и није законито стање, то је родољубива дужност људи у управном одбору била, да општину од пропасти спасу.

Г. известилац каже даље, е се не мора испитивати, је ли кандидат уједно и бирач. То не стоји. Наши автономни закони немају никаква опредељења у том погледу, али се та ствар мора узети по општем праву. Наши автономни закони грађени су онда, кад је грађен и државни изборни закон и онда је тај принцип: да кандидат мора бити и бирач, изречен и код Мађара, са чијим кошутовачким делом ви толико симпатишете.

Да посланички кандидат мора бити и бирач, навешћу један пример.

Кандидира на пр. Јосиф Давидовић. Изаберете га, од ваше је — рецимо — партаје. С њиме идете у Пешту и донесете од вама „благонаклоњене« владе пуну торбу концесија, од којих се 13. тачка односи на Лотића. Тај исти Давидовић бира и патријарха, и на послетку дође верификација и испостави се том приликом, да је тај Јосиф Давидовић — Чивутин! Дакле видите, да се мора констатирати, да ли је дотични кандидат бирач или не. Може ли тај случај наступити? (Гласови и код радикала: Може!) Но, видите!

Даље, г. известилац није споменуо, да је председник изборног одбора искључио од избора и све скупштинаре. На то ја подсећам г. известиоца. Ти скупштинари су искључени за то, јер нису накнадили штету, која је нанесена а по Рескрипту не може бити бирач онај, који стоји у обрачуну с општином; изгубили су дакле бирачко право. Или зар ви желите, да из аришта доведемо скупштинаре, који су тамо, па да гласају?

Говорник је за тим побио још неке недотупавности Рокнићеве, па се онда приступило гласању.

Радикалска већиница уважава протест, а мандат дра Милоша Ђорђевића уништава се једногласно. И сам др. Ђорђевић гласао је за уништење свог мандата.

Председник затвара седницу,

СРБИЈА И АНЕКСИЈА.

Београд, 26. септембра 1908.

Овде је расположење још увек ратоборно, ма да од јуче ратоборност попушта. Влада је закључила, да употреби све и сва, да Србија добије територијалну накнаду. Видећемо, шта ће бити, но ја мислим, да је сада сав труд узалуд.

Улица је још увек узрујана, школе су позатваране, јер ђаци просто не долазе. Улицом крстаре трубачи и бубњари те врбују добровољце, који одлазе ка споменику кнеза Михаила и ту се уписују у добровољце и заклињу. Споменик кнеза Михаила сав је окићен заставама, које носе натписе: „Рат отимачима!“, »Рат Аустрији!“, „Отаџбина је у опасности!“ Бранислав Нушић, књижевник, душа је овим уличким врбовкама. Цео дан је код споменика и непрестано позива народ да се уписује у добровољце. У току од два дана уписано је до 8000 добровољаца, махом младићи од 17—20 година и врло мало старијих, озбиљнијих људи. Јуче по подне уписало се до 300 Старосрбијанаца, који у Београду живе. Тако исто и сви емигранти из Црне Горе, Босне и Херцеговине, уписали се у добровољце. Чак и неки Арнаути (већином тестераши) дошли су пред кнежев споменик са турским барјаком и изјавили су, да ће са Србима у бој за слободу Босне и Херцеговине.

Око споменика дан и ноћ је живо, јуначке песме: „Доста бесмо ми робови“, »Устај, устај Србине!«, „У бој за народ свој“ и т. д. оре се, трубе тру́бе, бубњеви лупају, оре се непрестано узвици: „Доле са Аустријом!« „У рат, у свети рат!“. „Сви ћемо изгинути“, »Твоја мисао погинути неће!“

У том долази споменику Лука Ђеловић, трговац, родом Херцеговац, и пред споменником кнеза мученика изјављује, да на олтар Србије прилаже добровољно по милијона динара. Урнебесно: „живео!« пропратило је ово дело и омладинци на рукама обнашаху Ђеловића трипут око споменика. Чује се, да су богаташи Бензион Були, Љуба Ку́рсмановић и Браћа Ђорђевићи такође обећали, да ће дати веће своте на ратне циљи. Такође створен је одбор за купљење добровољних прилога од свију грађана без разлике вере и народности.

У позоришту преко дана живо се ради, те је позорница претворена у кројачки салон. Једни праве тробојне кокарде за добровољце, други шију бело рубље, трећи праве шајкаче, све за добровољце, јер чим се који упише и на часни крст закуне, добија кокарду, шајкачу и пар белог рубља.

На споменик кнеза Михаила се јуче попели Шумадинац, Црногорац и Старо-Србијанац, те се најпре загрлише и ижљубише, па онда сваки у леву руку узе српску заставу, а у десну мач, кличући: «Живело Српство!“ »Живела српска слога!», »У рат против Аустрије!», а богословци по овом призору отпеваше «Боже братимства, љубави, слоге.« — Цела ова сцена са балкона позоришног снимљена је и биће растурена у хиљадама комада међу грађане.

По подне кренули се заклети добровољци ка тркалишту, да им се изда оружје. Напред је јашио Нушић на кулашу коњу големоме, а до њега у богатом оделу Црногорац војвода Сава, такође на коњу бељцу, носећи у левици грдан алај-барјак са сликом Св. Саве, а у десници голу сабљу. За јахачима ишло је пет трубача, а за овима Соколаши и Душановци са заставама. Цела ова поворка кренула се од споменика, преко Теразија, краљ-Милановом улицом ка двору. Код двора су биле грдне овације и пљескањем су хтели да изазову краља на балкон. Но краљ се није појавио. Пред министарством иностраних дела застали су и опет добровољци и ту им је пошло за руком, да изазову министра дра Миловановића, који им је казао, да је влада српска предала оштру ноту велесилама, учинивши све, што се учинити може и што јој дужност налаже. Међутим су изашли засебни бројеви свих дневних листова, у којима је била саопштена нота, упућена велесилама. Добровољцима била је ова нота и одвише блага, те почеше демонстрирати против владе и равлупају прозоре наминистарству спољних послова, на што се појави већи одред жандарма и ватрогасци са шмрковима те растурише све демонстранте.

Са тркалишта отишли су добровољци са заставама на Крагујевачки друм, код Карађорђева споменика, да дочекају војску, која се синоћ враћала са маневара.

Општа мобилизација није наређена. Сви војни обавезници првог позива добили су доставнице, да буду спремни. У суботу, 27. о. м. састаје се Народна Скупштина. Војници из дринске дивизије остају под оружјем. Београдски гарнизон повећан је са 10.000 људи.

Чује се, да вечерас долазе српски усташи и војводе из Старе Србије и да ће имати скуп код „Такова“.

Борје.

ПОСЛЕ АНЕКСИЈЕ БОСНЕ и ХЕРЦЕГОВИНЕ.

Велика је неизвесност у погледу тога, шта ће бити. Наша монархија је учинила све војничке припреме, које су за први мах потребне, ако дође до рата са Србијом.

Министар иностраних дела Еренталбио је ономад по сахата код краља на аудијенцији, која се тицала поглавито београдских догађаја.

Значајно је, да је поглавито Енглеска против анексије. То је енглески министар-председник Аскис ономад одлучно изјавио.

Аустро-угарске војничке спреме.

Полузванични органи у Бечу и Будимпешти поричу вести о мобилизацији аустро-угарске војске, но прашка »Бохемија« тврди, да су резервни официри, што потпадају под 13. корпус, добили позив у војску.

Четири монитора аустро-угарске дунавске флотиле кренули су се са 4 авизобродића ономад из ст.-будимске луке на југ. Јуче је та убојна снага примила овде у Петроварадину артиљеријску муницију, те иде даље у Земун. На флотили је посада појачана. Командант флотиле добио је запечаћене заповести. Како оне гласе, то за сада ни он сам не зна.

Наредбени орган заједничке војске јавља ово:

Његово царско и апостолско краљевско Величанство издало је ову превишњу наредбу:

Пошто сам проширио свој суверенитет на Босну и Херцеговину, наређујем ово: 1.) Рекрути из поменутих земаља дужни су од сад полагати заклетву, која је у службеном правилнику прописана за ц. и кр. војску. 2.) Босанско-херцеговачке трупе, као и остале војне установе тих земаља, од сад су дужне носити ц. и кр. ознаку, н. пр.: ц. и кр. босанско-херцеговачка пешачка пуковнија бр. 1.; ц. и кр. босанско-херцеговачка жандармска команда; ц. и кр. босанско-херцеговачки званичник за војну евиденцију. Опуномоћавам Вас, да у духу овога горњег издате даље одредбе. У Будимпешти, 5. октобра 1908. Фрања Јосиф I. с. р.

Даље услед ове превишње наредбе потребне подробне одредбе издаће се наредбеним путем. Барон Шенајх с. р.

Краљ Петар I. демонстрантима.

Јављају из Београда, да је прекјуче после подне у велику броју скупљено становништво београдско поздравило војску, која се вратила са маневара. У вече је велика гомила демонстраната, кличући краљу Петру и престолонаследнику Ђорђу и грдећи Аустро-Угарску, ходила по улицама. Пред конаком се скупила велика множина народа, који је хтео да види краља. Кад се краљ са престолонаследником појавио на балкону, одушевљено им је клицао народ.

Краљ Петар је изрекао ово:

— Браћо! Дубоко су ме тронуле ове овације, којих сте ме удостојили. Будите уверени, да ћу заједно са својом владом верно вршити своју дужност и учинити све и сва, да Србија добије задовољштину. А куцне ли час, да се оружјем у руци мора бранити Србија и тражити увређеном српском народу сатисфакције, ја ћу стати на чело српске војске. А сад вас молим, разиђите се мирно својим кућама.

Бурни, дуготрајни усклици: »Живео!« били су одговор на ове краљеве речи. Краљ Петар се са престолонаследником повукао са балкона а свет се после тога разишао.

Велика Британија се противи анексији.

Аустро-угарски chargé d' affaires у Лондону поднео је прекјуче енглеској влади ноту, којом се саопштавају оне промене, које су аустријска и угарска влада раде да приведу у живот с погледом на Босну и Херцеговину. Говори се, да је енглеска влада, пре но што је примила ту ноту, упозорила аустро-угарског министра иностраних дела на записник од 17. јануара 1871., који је прикључен лондонском уговору од године 1871. и на који је пристала и Аустро-Угарска. У том записнику има одредаба, да ниједна сила не сме прекршити дужности, које је на себе узела тим уговором, нити сме изменити икоју одредбу, а да се у том погледу није најпре пријатељски споразумела са уговорним странкама и да није задобила њихов пристанак. Говори се даље, да је аустро-угарском спољашњем звању јављено, да енглеска влада није у том положају, да санкцијонише икакво прекршење берлинског уговора или да пристане ма на коју измену истог уговора, пре но што би се посаветовала са осталим силама, у овом случају нарочито са Турском.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 27. септембра 1908.

— **Састанак српских хирурга.** У Београду ће се 1. (14.) октобра о. г. одржати други састанак српских хирурга, на којем ће предавати сарајевски лечник Миливој Х. Костић и ови београдски лечници: Л. Кајен, Ј. Жујовић, Д. Шрага, Е. Михел, Т. Леко, М. Поп Јовановић, А. Радосављевић, Н. Крстић, С. Ј. Алкалај и П. Перић. Предавања ће се одржати у хируршком одељењу опште државне болнице а почеће у девет часова пре подне. Истог дана после подне у пет часова биће у дворници српског Друштва Црвеног Крста дискусија о болести peritonitis perforativa, о којој ће реферисати: загребачки лечник М. пл. Чачковић, љубљански лечник Е. Шлајмер и београдски лечник П. Николић. За дискусију о том предмету пријавили се још ови београдски лечници: Е. Михел, Д. Николајевић, П. Папакостопулос, Љ. Здравковић и Војислав Суботић. У вече ће бити заједничка вечера.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 26. септембра. У јучерашњој седници аустријског делегацијоног одбора за спољашње послове и за окупацијони кредит рекао је др. Шуштершић за анексију Босне и Херцеговине ово: „Ми нисмо Босну и Херцеговину окупирали мирним путем, нисмо, као што је гроф Андраши сневао, умарширали у њу с војном музиком, него смо морали водити прави рат, да те земље освојимо. Од како је света и века постоји међународни аксијом, да оно, што се задобије железом и крвљу, припада освајачу. Одржање освојеног једино је питање моћи, а правна форма је питање утилитета. Што се сперацијално тиче анексије Босне и Херцеговине, то се тај догађај може темељно оценити само у вези са југословенским питањем. Аустро угарска монархија је југословенска велесила, она је европска велесила, која већи број Јужних Словена има у својим границама; Јужни Словони аустро-угарске монархије сачињавају готово двоструко број словенског становништва у Србији и у Црној Гори.“

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »БРАНИКА«.

Народно-црквени сабор одгођен.

Ср. Карловци, 27. септембра. (Од нашег извештача.) **Краљевски комисар одгодио је сабор на неизвесно време.**

Анексија Босне и Херцеговине.

— Босански Срби и Муслимани према анексији. —

Будимпешта, 27. септембра. Босански муслимански извршни одбор изјављује, да је анексија Босне и Херцеговине запрепастила босанске муслимане. Одбор за сада није у стању, да о тој ствари донесе икаквих закључака, него ће причекати, да се попуни. Српски одбор стоји у живој вези са хрватским делегатима а нарочито с аустријским делегатом Крамаржом, који саветују босанским Србима, да се подвргну оном, што се не даје избећи.

Сарајево, 27. септембра. До сад се није морао ниједан војник кренути, тако је све мирно. Срби се уздржавају од манифестација.

— Мађари захтевају Босну и Херцеговину за себе. —

Професор Кмети изјављује, да је угарски парламенат дужан, да изјави, да је Босна наново задобивена те да припада угарском државном земљишту. Он ће влади предложити три декларације. Законодавно тело нека изјави, да се Босна и Херцеговина сматрају као споредне земље мађарске круне а њихово земљиште као мађарско земљиште. Наследни ред нека важи и за те земље, које су наново задобивене. Становници Босне и Херцеговине нека се сматрају за угарске држављане.

— Запетост између Аустро-Угарске и Србије. —

Београд, 27. септембра. По улицама трају демонстрације свеједнако. Посланицима Народне Скупштине, који стижу у Београд, приређују се бурне овације. Под председништвом краља Петра I. одржан је министарски савет а за њим конференција са генералним штабом. Листови захтевају, да Велимировићев кабинет даде оставку. Велимировић смера, да престоницу пренесе у Ниш.

— Турска против Аустро-Угарске. —

Цариград, 27. септембра. Бојкот против робе из Аустро-Угарске узима озбиљан карактер.

— Бечлије за анексију. —

Беч, 27. септембра. У бечком варошком већу је Луегер величао анексију Босне и Херцеговине. Његову Величанству је одаслана поздравна депеша у Будимпешту.

— Анексија пред делегацијама. —

Будимпешта, 27. септембра. У аустријском делегацијоном одбору за спољашње ствари изјавио је барон Ерентал, да нема говора о томе, да је прекршен берлински уговор, јер он Аустро-Угарској даје само права. Што се тиче Србије, изјављује барон Ерентал, да је из Београда затражио обавештаја о војним мерама и о расположају, који онде влада. Одговор гласи, да војне мере немају агресиван карактер. »Ми ћемо — рече Ерентал — с потпуном пажњом пратити поступке Србије и не ћемо трпити, да се у Босни настави пређашња агитација.« Даље рече Ерентал, да се нада, да ће Србија доћи до реалнијег схваћања и разборитијег држања. Према томе ће се одредити држање Аустро-Угарске према Србији. Ако Србија пође правим путем, може рачунати на то, да ће Аустро-Угарске пријатељски узети у обзир њене интересе. — Вест, да је београдски посланик Форгач, који сад борави у Млецима на допусту, упућен, да се врати на своје место, није истинита. Народна се Скупштина данас пре подне састала у ванредну седницу. За председника је изабрала старорадикала Љубу Јовановића, који рече, да га то, што је готово једногласно изабран, обвезује, да у тешком положају, у којем се налази Србија, уложи сву своју снагу, како би Скупштина могла свршити своју законити дужност. Он се нада, да ће га и Скупштина и влада потпомоћи сад, кад су угрожени интереси многонапаћене, али лепе и поносне Србије. Јовановићев је говор Скупштина пропратила знацима велика одушевљења. Пред скупштинском зградом скупљен је био силан народ, који је посланицима приредио велике овације.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

У адвокатској писарни

дра Стевана Малешевића

тражи се

један помоћник,

који је вичан српском и мађарском језику и добро се разуме у грунтовним стварима. 589 1—

КУЋА

за издавање

у Змај-Јовановићевој улици бр. 17.

издаје се цела кућа

са више соба и осталих просторија,

под кирију

од 1. новембра тек. године.

588 1-3

СРЕЋКЕ

XXVII. Краљ. Угарске

Државне Лутрије

Главни згодитци:

1 по К 150.000·—, 1 по К 20.000·—, 1 » К 10.000·—, 1 » К 5.000·—,

осим тога још много мањих згодитака.

Жребање 30. децембра.

Цена К 4·—.

Продаје

МЕЊАЧНИЦА

Централног Кредитног Завода

деон. друштва

у Новом Саду.

Поштом шаљемо срећке, само кад нам се новац унапред пошаље. Поред цене треба послати још 35 пот. за поштарину.

591 1—

ТАЧНА и ДОБРА ПОСЛУГА.

Трговина шпецераја и деликатеса

на мало и велико

Драгутина Ненадовића

у Новом Саду

Код лава **Главна улица бр. 9.** **Код лава**

препоручује п. н. публици деликатеса разних риба и велики избор **Aufschnitt**-а, руског и кинеског чаја, енглеског рума, чистог **меда, десерт-вина.**

Сваки дан фришке пржене каве.

Велики избор за поклоне

бонбоњера

Велико стовариште

свих минералних вода.

ТАЧНА И ДОБРА ПОСЛУГА

ДОЛАЗИ ДОДАТАК.

Вешт детаљиста

у шпецерајској и мешовитој трговини може добити места за

пословођу.

Пострадали трговци имају првенство. Упитати код администрације овог листа. 590 1-3

КУЋА

бр. 39. у Мађарској улици

У НОВОМ САДУ

продаје се уз повољне услове

из слободне руке

Централни Кредитни Завод

583 7 — деоничарско друштво.

ПОГРЕБНО ПОДУЗЕЋЕ

и стовариште надгробних споменика

ПАЈЕ МАРКОВИЋА у Н. САДУ

у средини дунавске улице, телефон број 168.

Филијала: погребно подузеће „Конкордија“ преће Ђуре Стојковића, ћурчијска ул бр. 15.

Држи вазда огроман избор сваковрсних камених надгробних споменика. Натписе изрезује најсавршеније, а позлата дупла и дуготрајна. Велики избор мрт. сандука, венаца, покрова и целокупне опреме за погребе Цене строго солидне а послуга најтачнија. 140 43-52

Столарско грађевинарска радионица

СТЕВАНА ГРЧИЋА

У Н. Саду, Петефијева ул. 38.

Препоручује се п. н. грађанству из места и са стране за израду: Модерних трговачких штелажа и портала, за израду олтара црквених столова, најмодерније кућне намештаје. Намештаје за кухињу. 201 27 52

За новозидане куће, прима се целих грађевинарских столарских послова. Све по врло умереној цени. Ценовнике и предрачун дајем на захтев.

Највећи избор

готовог мушког, женског и дечјег одела, за господу одело по мери од **правог енглеског** штофа, као и цео прибор за „српске соколаше“, добија се једино **у првој и највећој српској трговини**

Стевана Ј. Капамације

у Новом Саду

Главна улица број 25.

Најјефтиније цене.

161 19-26

Ваља захтевати бесплатне пробе у дотичним радњама.

Ваља захтевати бесплатне пробе у дотичним радњама.

482 9—10

За летњу сезону

стигао ми је врло богат избор

У МУШКОЈ И ЖИНСКОЈ КОНФЕКЦИЈИ

као и највећи избор **женским костимима, шосовима, свиленим, вуненим и батистаним блузама,** све по најмодернијем енглеском и француском крају.

Послуга је уз **најумеренију цену** код српске фирме

П. Н. Момировића

у Новом Саду,

Главна улица број 3.

160 24—52

Прва српска ливница метала

Данило Недучин

у Н. Саду, *ћурчијска улица бр. 30.*

Израђује у спственој ливници: **казанџијске славине и мешалице по свом најновијем проналаску. Пивских и винских славина. Пумпе за бунаре** и **алкохолна пића.** Потребне делове, лагере за сваковрсне машинерије за млине, цигљане, израђујем за дандва, а у случају потребе још у краћем року, по јефтиној цени него игде. Аване, пеглајзе, нацаке за стражаре.

КУПУЈЕМ по највишој дневној цени стари метал, бакар, месинг, цин, цинк, олово. 139 32—52

Молим сваког брата Србина да ме у кругу својих пријатеља, — који моје ствари потребује — препоручи.

Једино прави је само

:·: Тијеријев балсам :·:

са зеленом заштитном марком, на којој је калуђерица. Најмања пошиљка 12/2 или 6/1 или 1 патент-путничко-породична боца **К 5·** Паковање бесплатно. (231 26—33)

ТИЈЕРИЈЕВА МАСТ ОД ЦЕНТИФОЛИЈЕ.

Најмања пошиљка 2 тегле **К 3·60**

Најбоље кућевно средство против болести стомака, грчева, кашља, грудобоље, запаљења у свима органима, костоболе, рана свију врста, апсцеса, отока, озледа сваке врсте и т. д. Ваља адресирати: *Лекарница* **А. Тијерија у Прегради код Рохича.** (Sauerbrunn.)

Депо у *Будимешти*, код апотекара *Јосифа Терека,*

J. & Dr. Лео Јегра, Л. Вертеша у Лугошу, апотека Немета код св. Тројства у Сомбору, телеф. бр. 71.

Казани за пециво ракије

најновије

и најсавршеније конструкције

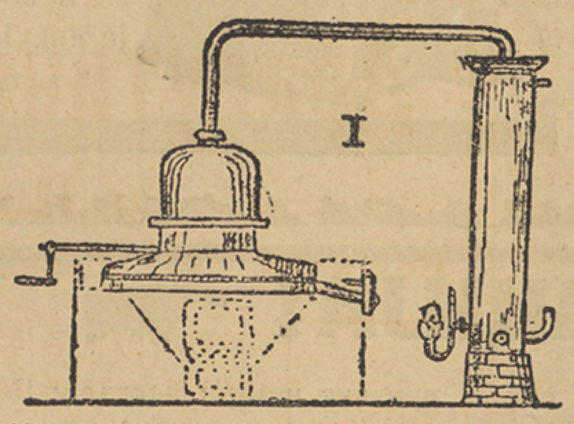

осим мог сопственог и патентованог системе ракински казана, правим а имадем и увек на стоваришту сваке друге врсте које најтоплије препоручујем свима произвођачима ракије, цене су солидне, утврђене и умерене. Осим ракијских казана у мојој радионици израђујем и практичне **прскалице** противу **пероноспоре** по сопственом систему, а имадем их свагда готових на стоваришту да могу одмах и на већу количину продавати. Поред тога имам увек на стоваришту велик избор сваковрсног кућевног бакарног посуђа сопствене израде по најумеренијој цени. **Илустроване ценовнике** шаљем на захтев сваком бесплатно.

МИЛАН Т. ЈОВАНОВИЋ, казанџија

621 45—52 У НОВОМ САДУ

Адреса Ujvidék Lázár-utca 4. ћошак

ПРВА КРОЈАЧКА РАДЊА

у НОВ. САДУ,

Ћурчинска улица бр. 16.

Част ми је пошт. г. г. до знања ставити, да се у мојој радњи налази богат избор модерних енглеских и других штофова и да одела зготављам по најновијем крају, а по умереној цени. Послуга тачна и солидна. Ако је потребно, и за 24 сата извршујем поруџбину мушког одела. С поштовањем

Андрија Балашић

119 24- 24 кројач.

ДОМАЋИЦА

око 50 година стара нуди се за вођење куће.

Обратити се ваља на Емилију Бардић, Мајур, Рохустал. 587 2-2

Помодна трговина мушке моде

ЈОВАНА ЛЕТИЋА

НОВИ САД, главна улица бр. 9.

Препоручује своје **најбогатије** стовариште свих мушких и дечјих помодних ствари, као:

најбољих Ita Piess и енглеских

шешира

огроман избор дивних вратних марама (шлајфни), најфинијег јегеровог и белог рубља:

КОШУЉА, КРАГНОВА, МАНЏЕТА, ЏЕПНИХ МАРАМИЦА,

богато стовариште путничких потреба:

ШТАПОВА, КИШОБРАНА, ПУТНИХ САНДУКА,

Изврсне парфимерије: мирисави сапуни, помаде, пасте и воде за уста и зубе, и т. д. и т. д

Све из најпризнатијих творница.

Потпуно сортирана 159 30—52

СРПСКА РАДЊА. — — ЦЕНЕ УТВРЂЕНЕ.

Шта ти је, драги пришо?

мука!

Та код Хука

„Шеард Пинтера“

Ракоцијева улица број 56.

њу је лако растерати!

А чиме?

изврсним БЕРМЕТОМ.

584 2-3

30.000 К гарантије за чистоту

559 2—5

У Кухињи и у кући

чисти се све, што се у опште може прати и чистити, само

ШИХТОВИМ ЈЕЛЕЊИМ САПУНОМ.

Тај сапун је резултат брижљиве и савесне студије од више десетина год. Он има ванредну снагу прања, зајемчено је чист и слободан од икаквих шкодљивих примеса. Без бриге се може с тога употребити за свако чишћење па и онде, где обичан сапун није то кадар да изведе или где се испостави, да је потребна особита пажња.

Ђорђе Нôта МУШКИ КРОЈАЧ

НОВИ САД, хлебарска ул. бр. 8.

апсолвент берлинске кројачке академије.

Препоручујем своје богато стовариште правих енглеских штофова.

165 30-52 Тачна израда. — Цене солидне.

Хотел „БЕЛА ЛАЂА“

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро

(urquell) ПИЛЗАНСКО ПИВО.

Има још увек најјефтинијих

Шешира G. B. Borsalino, Hückel, Pichler, Böhm. × × × × ×
Капа кожњих и штофаних за господу, госпође и децу. × × ×
Каљача правих руских ст. петерсбуршких и американских. △ △
Кишобрана, штапова, новчаника, дувањара, четака за косу и хаљине.
Рубља Јегерових трико-а (дуксера) вунених и памучних.
Рубља белог господи за дарове, невестама за опреме. △
Накита богато стовариште, укусних ствари за женске тоалете.
Венаца, велова за невесте, штраус-боара, све врсте шалова. × ×
Чарапа, рукавица кожних и вунених, берлинер-вулова за плетење.
Кармен и штраус вулова за шалове и мараме. □ □ □ □ □
Крагнова, манжета, кравата, џепница, мидера, појасева △ △ △
Ручних радова, као и разних прибора за ручне радове.
Жипона свилених, платнених и штофаних. × × × × × ×
Ридикил-торбица, чешљева, парфимерије, сапуна и т. д. и т. д.

По најјефтинијој цени, најбољу робу, најукусније ствари добићете једино у трговини мушке и женске моде

ДУШАНА С. МОНАШЕВИЋА, код златне кугле у ћурчијској улици бр. 23.

573 2—6

ГРОМ-ЕСЕНЦИЈЕ

НАЈБОЉЕ и НАЈЈАЧЕ 80%

ШИХТОВОГ САПУНА све врсте.

СИРУПА и КРОМПИР-ШЕЋЕРА

Kisbér-ског, Арахиде, даље ШЕЋЕР, БРАШНО, КАВУ, ПИРИНАЧ, најбољег ЗЕЈТИНА, СВЕЋЕ и сву осталу робу нуде по најјефтинијој цени на

велико и на мало

Петровић и Поповић

трговина спецераја и деликатеса. Код »Црног Кера«

у Новом Саду

ћошак главне и хлебарске улице.

506 63-100

ПОСЛУГА ВРЛО ТАЧНА

Највећа помодна трговина за господу и госпође

ЧАВИЋ и ПОПОВИЋ, НОВИ САД

препоручује

КОСТИМА, раглан-јакни, блуза, сукања и плишких огртача. Наведене ствари најтачније по мери набављамо.

ФРАНЦУСКИХ мидера, гиртлова, шлајера, венаца и најмодернијих накита за женске тоалете.

ЕНГЛЕСКИХ женских и мушких рукавица, краватни, шешира и сваковрсних путничких кофера.

ШВАЈЦАРСКОГ штикераја, веза и све најфиније ствари у женској и мушкој моди.

ЗА НЕВЕСТЕ богат избор белога рубља од најниже до најскупље цене.

324 40 50

ЦЕНЕ УМЕРЕНЕ

Ново стовариште горећих дрва и угља.

Част нам је шт. публици до повољног знања ставити да смо у **јерменском сокаку** на (Лиману) ново стовариште

ГОРЕЋИХ ДРВА И УГЉА

основали, на коме ћемо стално у готовини и приправности држати и продавати:

I-ве врсте букових дрва из Молдаве
I « « пруског салон угља
и Вајфертове врсте најбољег угаситог угља.

Када се још усуђујемо шт. публику на то упозорити, да ће нам смер увек тај бити да наше купце са тачном послугом и пуном мером задовољимо и тиме поверење исте задобијемо, молимо за многобројну наклоност, 572 3-4

са особитим поштовањем

ШУЛЦ И ВОЛФ, НОВИ САД

Телефон бр. 171. трговци угља и дрва горећих. Телефон бр. 171.

Многоструко одликована. Постоји од 1860. године.

ФАБРИКА НАМЕШТАЈА И СТОВАРИШТЕ

НАСЛЕДНИКА НИКОЛЕ ДУСИНГА

170 29—52 У НОВОМ САДУ.

Ханска улица бр. I. преко пута од српске основне нар. школе препоручује своје велико, богато сортирано стовариште намештаја за спаваће собе и трапезарије, као и свију врста тапецираних гарнитура за салоне у сваком стилу по јевтиним ценама.

Даље: шифонера, иревета, столова, ноћних и за умивање, орманчића, креденца, дивана, огледала, мадраца, столица,

СЛИКА,

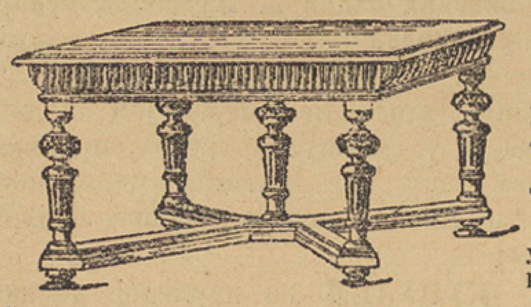

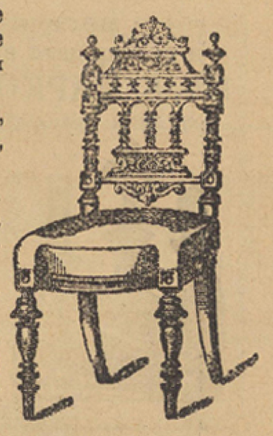

у тамној и политираној изради а солидној каквоћи и са врло јевтиним ценама.

Избор у ћилимова, простирачима и завесама.

Препоручујемо нашу новоуређену радионицу са машинским радом за израду свију врста намештаја по жељи.

Солидна послуга! — Јефтине цене! (О солидној послузи најбоље референције.

Најбоље врсте плава камена, фарбе за жито (Dupuy-Samenbeize).

НАЈФИНИЈА

зејтина, пиринца, јефтине кафе, ситна и крупна грожђа, бираних бадема и лешњика.

МИНХЕНСКО

шпатен пиво у флашама.

Највећи избор минералне свеже воде.

Разне сорти сирева.

Фришких сардина и других разних РИБА.

ДЕЛИКАТЕСА И ШПЕЦЕРАЈА ТРГОВИНА

Љ. СТЕФАНОВИЋА СИН, НОВИ САД

Основана 1866. Главна улица бр. 27.

Телефон бр. 76.

Разна калифорнијска ВОЋА

Праве манастирске ШЉИВОВИЦЕ.

Грчка лековита вина: **Mavrodaphne, Cypro, Ahaier, Malvasier.**

Сваки дан свежа путера за тај, са спахилука надвојводе Албрехта.

Најбоље врсте ВИНА бела и црна у боцама по ванредно јефтиној цени.

Под својим надзором, тачна послуга и најумеренија цена.

698 (38-52)

502 8—10

Само у САЛОНУ ЖЕНСКОГ ОДЕЛА maison

Бреслауер

Нови Сад

Дунавска улица 22'

зготовљавају се најбољи енглески костими, француске тоалете и опреме за невесте по што је могуће јевтиним ценама.

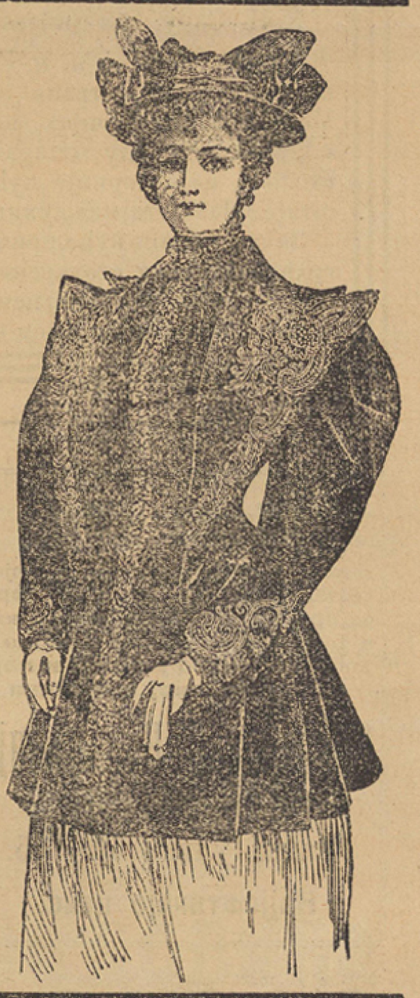

Основано 1899. **!СЕНЗАЦИЈА!** Основано 1899.

Овим дајем врло поштованим госпођама на повољно знање, да сам од прилике четири недеље у Берлину и Бечу суделовао при зготовљавању модела, да проучим јесењу и зимску моду. — Уједно сам акцептирао бечке и мушке и женске радне снаге прве врсте, а тим сам стављен у положај, да у најпотпунијој мери могу одговорити и најразмаженијим захтевима. Тоалете, које изиђу из мога атељера одликују се кројем, који даје шик и грацијозан стас, који чини, те хаљина врло лепо стоји, а одликује се и брижљивом израдом. — Имам на стовариштy специјалних артиклова, што се тиче „ауфпуца", од најскупљих до најјефтинијих.

У моме атељеру зготовљавају се енглески костими, тоалете за пут, за спорт, за улицу, јесења и зимска конфекција, вечерњи огртачи, француске тоалете, опреме за невесте, тоалете за игранке и за разне прилике, блузе за позоришта и сви радови, који спадају у ову струку.

За муштерије ван Новога Сада радим по узорној тањи, која добро пасује, кад ми се назначи дужина шоса, те примам потпуно јемство за то, да ће хаљина бити без замерке. — И моја строго солидна послуга јемчи за потпуно задовољство поштованих муштерија.

НОВИ САД, улица Фрање Ракоција П. 28.
(Пређе Футошка улица.) 503 5—6

С одличним поштовањем **ХЕРМАН ВАЈТ**
специјалиста за енглеске костиме.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«. Штампарија деоничарског друштва »Браника«